

بررسی تأثیر ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران: مورد گروه بهمن

دکتر محسن دستگیر* - دکتر مهدی جمشیدیان**
عباس جدیدی***

چکیده مقاله

راز دستیابی به اهداف سازمان در شرایط پیچیده و دشوار محیطی، تصمیم‌گیری‌های صحیح و عقلایی مدیریت است. در این راستا، سیستم اطلاعات حسابداری به عنوان یکی از منابع تأمین‌کننده اطلاعات جهت تصمیم‌گیری مدیران دارای اهمیت ویژه‌ای می‌باشد. در این تحقیق به بررسی تأثیر ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران پرداخته شده است.

هدف اصلی در این تحقیق تعیین میزان تأثیر سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت است. در ادامه وضعیت موجود سیستم اطلاعات حسابداری گروه بهمن (نمونه موردی) ارزیابی می‌شود تا میزان سودمندی این سیستم در تهیه اطلاعات مورد نیاز مدیران تعیین گردد. نتایج این تحقیق بیانگر آن است که سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد. نتایج حاصل از بررسی وضعیت موجود سیستم اطلاعات حسابداری گروه بهمن نشان داد، این سیستم اطلاعات مورد نیاز

* - عضو هیأت علمی و استادیار دانشگاه شهید چمران

** - عضو هیأت علمی و دانشیار دانشگاه اصفهان

*** - کارشناس ارشد مدیریت بازرگانی (گرایش مالی)

مدیران را جهت تصمیم‌گیری فراهم نساخته است. به طور کلی نتایج نشان می‌دهد بین وضعیت موجود و مطلوب سیستم اطلاعات حسابداری گروه بهمن تفاوت وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: تصمیم‌گیری، اطلاعات حسابداری، سیستم اطلاعات حسابداری، ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری، حسابداری مدیریت.

مقدمه

بخش عمده اطلاعاتی که در سازمان‌ها جهت تصمیم‌گیری مدیران مورد نیاز است، اطلاعات حسابداری می‌باشد. بیشتر تصمیم‌های مدیران را تصمیم‌گیری‌های اقتصادی و انتخاب راه‌کارهایی که به حداکثر کردن سود، حداقل نمودن هزینه و قیمت تمام شده منجر می‌شود، تشکیل می‌دهد. از آنجا که حسابداری در پی اندازه‌گیری و ارائه اطلاعات اقتصادی به استفاده‌کنندگان جهت قضاوت و تصمیم‌گیری‌های آگاهانه است، آن را به عنوان یک سیستم اطلاعات می‌شناسیم: بنابراین برای موفقیت سازمانها با توجه به اهمیت و تأثیرگذاری گزارش‌های قابل استخراج و ارائه از سیستم اطلاعاتی حسابداری، مدیران در تصمیم‌گیری‌ها به بهره‌برداری صحیح از اطلاعات با کیفیت این سیستم نیازمند می‌باشند.

تأثیر اطلاعات حسابداری بر تصمیم‌گیری مدیران مسأله‌ای است که محققان توجه خاصی به آن مبذول داشته‌اند. حسابداری یک سیستم اطلاعاتی است و مدیران باید جهت تصمیم‌گیری بهتر، اطلاعات مناسب و با کیفیت را از تمام کانال‌های رسمی و غیررسمی بدست آورند. این تحقیق در پی آن است که تأثیر اطلاعات مناسب و با کیفیت را که سیستم اطلاعاتی حسابداری تهیه می‌کند بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران بسنجد.

اطلاعات مفید حسابداری که برای مدیران تهیه می‌شود باید دارای ویژگی‌های زیر باشد:

۱. قابل فهم بودن

اطلاعات حسابداری باید برای مدیران قابل فهم باشد. دانش مالی و نحوه ارائه اطلاعات، با این ویژگی در ارتباط است.

۲. مربوط بودن

اطلاعات حسابداری باید با مسأله یا تصمیم در دست بررسی مرتبط باشد. اطلاعاتی که به موقع تهیه و در ارزیابی تصمیمات گذشته و پیش‌بینی‌های آینده مؤثر واقع شود، مربوط محسوب می‌شود.

۳. قابل اتکا بودن

اطلاعاتی قابل اتکا است که عاری از خطا و جانبداری باشد. کامل بودن، صحیح بودن، بی‌طرفانه بودن و قابلیت تأیید داشتن از نشانه‌های قابل اتکا بودن اطلاعات حسابداری می‌باشد.

۴. قابل مقایسه بودن

مدیران باید بتوانند اطلاعات حسابداری را در طول زمان، مورد مقایسه قرار دهند و نیز بتوانند، وضعیت مالی و نتایج عملیات مؤسسه‌های دیگر را با مؤسسه خود مقایسه کنند. رعایت استانداردهای حسابداری و یکنواختی در ارائه اطلاعات قابلیت مقایسه را بالا می‌برد (مکرمی، ۱۳۷۴).

در این پژوهش سعی شده است، نقش سیستم اطلاعات حسابداری در ارائه اطلاعات مورد نیاز مدیران ارزیابی شود. در این پژوهش تأثیر قابل فهم بودن، مربوط بودن، قابل اتکا بودن و قابل مقایسه بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری به عنوان متغیرهای مستقل بر تصمیم‌گیری مدیران به عنوان متغیر وابسته، سنجیده می‌شود.

نتایج این تحقیق وضعیت موجود سیستم اطلاعات حسابداری را با وضعیت مطلوب آن سیستم مقایسه می‌کند. در این تحقیق تأثیر ویژگی‌های «قابل فهم بودن»، «مربوط بودن»، «قابل اتکا بودن» و «قابل مقایسه بودن» اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران سنجیده می‌شود. سپس وضعیت موجود این سیستم بررسی می‌شود تا مشخص شود آیا اطلاعات حسابداری مورد استفاده مدیران در فرایند تصمیم‌گیری از کیفیت مناسب برخوردار هستند؟ آیا این اطلاعات دارای ویژگی‌های «قابل فهم بودن»، «مربوط بودن»، «قابل اتکا بودن» و «قابل

مقایسه بودن» می‌باشند تا توسط مدیریت در تصمیم‌گیری‌های مربوط به تعیین میزان سطح تولید، تعیین قیمت تمام شده و حداقل نمودن هزینه‌ها و حداکثر کردن سود به کار گرفته شود.

فرضیه‌های تحقیق

فرضیه اصلی اول

ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی

۱. ویژگی «قابل فهم بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.
۲. ویژگی «مربوط بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.
۳. ویژگی «قابل اتکا بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.
۴. ویژگی «قابل مقایسه بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.

فرضیه اصلی دوم

سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات مورد نیاز مدیران فراهم می‌کند.

فرضیه‌های فرعی

۵. اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن قابل فهم است.
۶. اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن مربوط است.
۷. اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن قابل اتکا است.
۸. اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن قابل مقایسه است.

روش تحقیق

این تحقیق ترکیبی از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی می‌باشد. این تحقیق از نظر زمانی از نوع تحقیقات مقطعی است، چرا که در یک محدوده زمانی صورت گرفته و واقعیت را در یک برهه زمانی کنکاش می‌کند. از نظر سطح و قلمرو بررسی در سطح گروه بهمن انجام شده است. از نظر معیار کاربردی از انواع تحقیقات کاربردی است.

جامعه آماری این تحقیق تمام مدیران سطوح مختلف گروه بهمن می‌باشد. تعداد این مدیران ۵۰ نفر می‌باشند. این تعداد با توجه به محدودیت‌ها و عدم وجود آمار دقیق در گروه بهمن بدست آمده و ممکن است تعداد مدیران بیشتر باشند. گروه بهمن در زمینه تولید خودرو فعالیت می‌کند. ویژگی مشترک آنها تصمیم‌گیری است و اثر کیفیت اطلاعات را بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران سنجیده می‌شود. با توجه به حجم کم جامعه آمار در این تحقیق کل جامعه آماری آزمون شده است.

جمع آوری اطلاعات

پرسشنامه این تحقیق دارای ۲۳ سؤال می‌باشد، ۱۳ سؤال آن در جهت بررسی فرضیه اصلی اول طراحی شده است. ۱۰ سؤال دیگر در صدد بررسی فرضیه اصلی دوم و ارزیابی سودمندی یا عدم سودمندی سیستم حسابداری موجود گروه بهمن می‌باشد. در ابتدای پرسشنامه سؤالاتی نیز در جهت شناخت ویژگی‌های جامعه آماری مطرح شده است.

در این تحقیق متغیرهای «قابل فهم بودن»، «قابل اتکا بودن»، «مربوط بودن» و «قابل مقایسه بودن» اطلاعات حسابداری متغیرهای مستقل و بهبود تصمیم‌گیری، متغیر وابسته می‌باشد، بنابراین تلاش شده است میزان تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته در قالب سؤالات پرسشنامه گنجانده شود. در تنظیم پرسشنامه این تحقیق متغیرهای مستقل تعریف عملیاتی شده‌اند. تعاریف عملیاتی این متغیرها از بیانیه پیشنهادی هیات استانداردهای حسابداری انگلستان اخذ شده‌اند.

تجزیه و تحلیل اطلاعات

از بین ۵۰ پرسشنامه توزیع شده بین مدیران گروه بهمن ۳۸ پرسشنامه بازگردانده و جهت تجزیه و تحلیل مناسب تشخیص داده شد. در پاسخ‌هایی که مدیران به سؤالات داده‌اند، سؤال بدون جواب وجود ندارد.

بررسی فرضیه‌های تحقیق

همانطور که قبلاً گفته شد پرسشنامه ابزار اصلی گردآوری اطلاعات به منظور بررسی فرضیه‌های این پژوهش است.

سطح سنجش متغیرها در پرسشنامه رتبه‌ای و از طیف لیکرت استفاده شده است. طیف پاسخ‌ها از گزینه خیلی کم تا گزینه خیلی زیاد می‌باشد. وزن ۱ به گزینه خیلی کم و وزن ۵ به گزینه خیلی زیاد اختصاص داده می‌شود. بنابراین وزن‌های ۱ تا ۳ تأییدکننده فرض صفر، یعنی ناقض روابط بین متغیرها هستند و وزن‌های ۴، ۵ ردکننده فرض صفر، یعنی تأییدکننده روابط بین متغیرها می‌باشند. برای بررسی فرضیه‌ها میانگین پاسخ‌هایی که توسط مدیران به سؤالات داده شده است محاسبه و با موارد بالا مقایسه می‌شود.

بررسی فرضیه اول

منظور از فرضیه اول، همان فرضیه فرعی اول است. در این فرضیه «قابل فهم بودن» اطلاعات حسابداری متغیر مستقل و بهبود تصمیم‌گیری متغیر وابسته می‌باشد. برای سنجش تأثیر «قابل فهم بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت از سؤالات ۱ و ۳ پرسشنامه استفاده شده است تعاریف عملیات متغیر مستقل به شرح نگاره ۱ است:

نگاره ۱. تعاریف عملیاتی متغیر مستقل فرضیه اول (مکرمی، ۱۳۷۷)

سؤالات	تعاریف عملیاتی متغیر مستقل
۱	واضح و روشن بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری
۳	توانایی‌ها و دانش حسابداری مدیران

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{فرض صفر} \\ H_0 : \mu \leq 3 \\ \text{فرض تحقیق یا ادعا} \\ H_1 : \mu > 3 \end{array} \right.$$

(μ میانگین پاسخ به سؤالات فرضیه است.)

نتایج حاصل از پاسخگویی به سؤالات مربوط به فرضیه اول به شرح نگاره ۲ است:

نگاره ۲. فراوانی پاسخ به سؤالات فرضیه اول

گزینه وکد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
سؤالات	۱	۲	۳	۴	۵	
۱	۰	۴	۵	۱۴	۱۵	۳۸
۳	۰	۳	۴	۲۰	۱۱	۳۸
Fi	۰	۷	۹	۳۴	۲۶	Fi=۷۶

محاسبه میانگین پاسخ‌ها: $\mu = \frac{\sum Fi \times Xi}{N} = 4/0.3$

تصمیم‌گیری

۱) فرض صفر عبارت از $H_0 : \mu \leq 3$ و فرض تحقیق یا ادعا نیز $H_1 : \mu > 3$ می‌باشد.

میانگین بدست آمده از جامعه $4/0.3$ است. این میانگین از میانگین فرض شده جامعه (۳) بیشتر است بنابراین فرض صفر را نمی‌توان پذیرفت.

با توجه به مطالب بالا فرضیه اول (فرعی) تایید می‌شود. یعنی:

«ویژگی قابل فهم بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران گروه بهمن تأثیر دارد.»

بررسی فرضیه دوم

منظور از فرضیه دوم، همان فرضیه دوم فرعی است. در این فرضیه «مربوط بودن» اطلاعات حسابداری متغیر مستقل و «بهبود تصمیم‌گیری» متغیر وابسته می‌باشد. برای سنجش تأثیر «مربوط بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر «بهبود تصمیم‌گیری» مدیریت از سؤالات ۴، ۶، ۸، ۹ و ۱۰ استفاده شده است. تعاریف عملیاتی متغیر مستقل در این فرضیه به شرح نگاره ۳ است:

نگاره ۳. تعاریف عملیاتی متغیر مستقل فرضیه دوم (مکرمی، ۱۳۷۴)

سؤالات	تعاریف عملیاتی متغیر مستقل
۴	زمان مناسب ارائه اطلاعات حسابداری سیستم اطلاعات حسابداری
۶	قابلیت ارزیابی تصمیمات گذشته توسط اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری
۸	طبقه‌بندی اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری
۹	قابلیت اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری در نشان دادن انحراف درآمدها و هزینه‌ها از بودجه مصوب
۱۰	توانایی اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری در شناسایی فرصت‌ها و خطرات

فروض آزمون

$$\left\{ \begin{array}{l} H_0 : \mu \leq 3 \quad \text{فرض صفر} \\ H_1 : \mu > 3 \quad \text{فرض تحقیق یا ادعا} \end{array} \right.$$

(μ میانگین پاسخ به سؤالات فرضیه است.)

نتایج حاصل از پاسخگویی به سؤالات مربوط به فرضیه دوم به شرح نگاره ۴ است:

نگاره ۴. فراوانی پاسخ به سؤالات فرضیه دوم (برگرفته از محاسبات آماری).

گزینه و کد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
سؤالات	۱	۲	۳	۴	۵	
۴	۰	۲	۳	۱۳	۲۰	۳۸
۶	۲	۴	۴	۱۵	۱۳	۳۸
۸	۵	۵	۸	۱۶	۴	۳۸
۹	۴	۳	۸	۱۲	۱۱	۲۸
۱۰	۳	۵	۸	۱۰	۱۲	۳۸
Fi	۱۴	۱۹	۳۱	۶۶	۶۰	ΣFi=۱۹۰

$$\mu = \frac{\sum Fi \times Xi}{N} = 3/73$$

محاسبه میانگین پاسخ‌ها: $\mu = 3/73$

تصمیم‌گیری

۱) فرض صفر عبارت از $H_0: \mu \leq 3$ و فرض تحقیق یا ادعا نیز $H_1: \mu > 3$ می‌باشد. میانگین بدست آمده از جامعه $3/73$ است. این میانگین از میانگین فرض شده جامعه (۳) بیشتر است بنابراین فرض صفر را نمی‌توان پذیرفت. با توجه به مطالب بالا فرضیه دوم (فرعی) تایید می‌شود. یعنی: «ویژگی مربوط بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.»

بررسی فرضیه سوم

منظور از فرضیه سوم، همان فرضیه فرعی سوم است. در این فرضیه تأثیر «قابل اتکا بودن» اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت سنجیده می‌شود. در این فرضیه «قابل اتکا بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری متغیر مستقل و بهبود تصمیم‌گیری متغیر وابسته می‌باشد. برای سنجش تأثیر «قابل اتکا بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات

حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران بهمن از سؤالات ۱۲، ۱۴ و ۱۶ پرسشنامه استفاده شده است.

تعاریف عملیاتی متغیر مستقل به شرح نگاره ۵ است:

نگاره ۵. تعاریف عملیاتی متغیر مستقل فرضیه سوم (مکرمی، ۱۳۷۴)

تعاریف عملیاتی متغیر مستقل	سؤالات
ارائه اطلاعات حسابداری جامع و کامل	۱۲
ارائه بی‌طرفانه و بدون جانبداری اطلاعات حسابداری	۱۴
ارائه صحیح اطلاعات حسابداری در مورد آثار معاملات و رویدادها	۱۶

$$\left\{ \begin{array}{l} \text{فرض صفر} \\ H_0 : \mu \leq 3 \\ \text{فرض تحقیق یا ادعا} \\ H_1 : \mu > 3 \\ (\mu \text{ میانگین پاسخ به سؤالات فرضیه است.}) \end{array} \right.$$

نتایج حاصل از پاسخگویی به سؤالات مربوط به فرضیه سوم به شرح نگاره ۶ است:

نگاره ۶. فراوانی پاسخ به سؤالات فرضیه سوم (برگرفته از محاسبات آماری).

جمع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گزینه وکد
	۵	۴	۳	۲	۱	سؤالات
۳۸	۹	۱۳	۱۰	۴	۲	۱۲
۳۸	۱۰	۱۵	۹	۴	۰	۱۴
۳۸	۱۹	۸	۸	۳	۰	۱۶
$F_i = 114$	۳۸	۳۶	۲۷	۱۱	۲	F_i

$$\mu = \frac{\sum F_i \times X_i}{N} = 3/85 : \text{محاسبه میانگین پاسخ‌ها}$$

تصمیم‌گیری

۱) فرض صفر عبارت از $H_0 : \mu \leq 3$ و فرض تحقیق یا ادعا نیز $H_1 : \mu > 3$ می‌باشد. میانگین بدست آمده از جامعه ۳/۸۵ است. این میانگین از میانگین فرض شده جامعه یعنی عدد ۳ بیشتر است بنابراین فرض صفر را نمی‌توان پذیرفت. با توجه به مطالب بالا فرضیه سوم (فرعی) تایید می‌شود. یعنی: «ویژگی قابل اتکا بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.»

بررسی فرضیه چهارم

منظور از فرضیه چهارم، همان فرضیه فرعی چهارم است. در این فرضیه تأثیر «قابل مقایسه بودن» اطلاعات حسابداری متغیر مستقل و «بهبود تصمیم‌گیری» متغیر وابسته می‌باشد.

برای سنجش تأثیر «قابل مقایسه بودن» اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت از سوالات ۱۸، ۲۰، ۲۲ پرسشنامه استفاده شده است. تعاریف عملیاتی متغیر مستقل به شرح نگاره ۷ است:

نگاره ۷. تعاریف عملیاتی متغیر مستقل فرضیه چهارم (مکرمی، ۱۳۷۴)

تعاریف عملیاتی متغیر مستقل	سوالات
قابلیت مقایسه اطلاعات سیستم حسابداری در طول زمان	۱۸
قابلیت مقایسه اطلاعات سیستم حسابداری با واحدها و مؤسسات مشابه	۲۰
رعایت استانداردهای حسابداری و یکنواختی ارائه اطلاعات حسابداری	۲۲

فرض صفر $H_0 : \mu \leq 3$

فرض تحقیق یا ادعا $H_1 : \mu > 3$

(μ میانگین پاسخ به سؤالات فرضیه است.)

نتایج حاصل از پاسخگویی به سؤالات مربوط به فرضیه چهارم به شرح نگاره ۸ است:

نگاره ۸. فراوانی پاسخ به سؤالات فرضیه چهارم (برگرفته از محاسبات آماری)

گزینه و کد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
سؤالات	۱	۲	۳	۴	۵	
۱۸	۲	۳۵	۱۶	۱۲	۳۸	
۲۰	۱	۴	۹	۱۷	۷	۳۸
۲۲	۷	۱۱	۱۴	۴	۲	۳۸
F_i	۱۰	۱۸	۲۸	۳۷	۲۱	$\sum F_i = 114$

$$\mu = \frac{\sum F_i \times X_i}{N} = 5/35 = 0.142857$$

محاسبه میانگین پاسخ‌ها: $\mu = 5/35$

تصمیم‌گیری

۱) فرض صفر عبارت از $H_0: \mu \leq 3$ و فرض تحقیق یا ادعا نیز $H_1: \mu > 3$ می‌باشد. میانگین بدست آمده از جامعه ۳/۳۵ است. این میانگین از میانگین فرض شده جامعه ۳ بیشتر است بنابراین فرض صفر را نمی‌توان پذیرفت.

۲) همانطور که گفته شد گزینه‌های تأییدکننده فرض صفر (خیلی کم، کم و متوسط با وزن‌های ۱ و ۲ و ۳) ۴۹ درصد فراوان پاسخ‌ها و گزینه‌های ردکننده فرض صفر (زیاد و خیلی زیاد با وزن‌های ۴ و ۵) ۵۱ درصد فراوانی پاسخ‌ها را تشکیل می‌دهد.

با توجه به مطالب بالا فرضیه چهارم (فرعی) تایید می‌شود. یعنی:

«ویژگی قابل مقایسه بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.»

بررسی کلی فرضیه‌های

نگاره ۹. فراوانی پاسخ‌های به سؤالات فرضیه‌ها

فرضیه	گزینه و کد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
۱	۰۷	۹	۳۴	۲۶	۴	۵
۲	۱۴	۱۹	۳۱	۶۶	۶۰	
۳	۲	۱۱	۲۷	۳۶	۳۸	
۴	۱۰	۱۸	۲۸	۳۷	۲۱	
جمع	۲۶	۵۵	۹۵	۱۷۳	۱۴۵	

$$\mu = \frac{\sum Fi \times Xi}{N} = 3/72 = 3/72$$

محاسبه میانگین کلی پاسخ‌ها: $3/72$

نگاره ۱۰. درصد فراوانی پاسخ‌های سؤالات فرضیه‌ها (برگرفته از محاسبات آماری)

گزینه	کد	فراوانی	درصد فراوانی
خیلی کم	۱	۲۶	۵/۲
کم	۲	۵۵	۱۱/۱
متوسط	۳	۹۵	۱۹/۲
زیاد	۴	۱۷۳	۳۵
خیلی زیاد	۵	۱۴۵	۲۹/۵
جمع	—	۴۹۴	۱۰۰

با توجه به اینکه در بررسی جداگانه فرضیه‌های فرعی همه آنها تأیید شدند و نیز در بررسی کلی میانگین پاسخ‌ها بیشتر از ۳ می‌باشد و درصد گزینه‌های تأییدکننده فرض صفر کمتر از ۵۰ درصد است. فرضیه اصلی تحقیق پذیرفته می‌شود. بنابراین:

«ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیران گروه بهمن تأثیر دارد»

بررسی فرضیه اصلی دوم

سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات مورد نیاز مدیران را فراهم می‌کند. چهار فرض که برای ارزیابی سیستم حسابداری موجود گروه بهمن طرح شده است، قابل فهم بودن، قابل اتکا بودن، مربوط بودن و قابل مقایسه بودن اطلاعات حسابداری این سیستم را می‌سنجد.

این بخش در پی آن است که به این سؤال پاسخ دهد: «آیا سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات مورد نیاز مدیران را فراهم می‌کند؟» به عبارت دیگر این بخش سودمندی یا عدم سودمندی این سیستم را ارزیابی می‌کند. ویژگی‌های اطلاعات مورد نیاز همان ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری (قابل فهم بودن، قابل اتکا بودن، مربوط بودن و مقایسه بودن) می‌باشد.

بررسی فرضیه پنجم

ارزیابی قابل فهم بودن اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن سؤال ۲ پرسشنامه به همین منظور طراحی شده است نتایج پاسخگویی به این سؤال به شرح ذیل است:

$$H_0 : \mu \leq 3$$

فرض صفر

$$H_1 : \mu > 3$$

فرض تحقیق یا ادعا

(μ میانگین پاسخ به سؤالات دوم پرسشنامه می‌باشد.)

نگاره ۱۱. درصد فراوانی پاسخگویی به سؤال ۲ پرسشنامه (برگرفته از محاسبات آماری).

گزینه	کد	فراوانی
خیلی کم	۱	۵
کم	۲	۱۰
متوسط	۳	۱۲
زیاد	۴	۹
خیلی زیاد	۵	۲
جمع	—	۳۸

$$\mu = \frac{\sum Fi \times Xi}{N} = 2/81$$

محاسبه میانگین جامعه : $2/81$

۱) میانگین به دست آمده از جامعه $2/81$ است که از میانگین فرض جامعه کمتر است پس فرض صفر را می‌توان پذیرفت.

۲) درصد فراوانی گزینه‌های تأییدکننده فرض صفر بیشتر از ۵۰ درصد می‌باشد ($70/8$) بنابراین فرض صفر تأیید می‌شود.

با توجه به موارد بالا می‌توان گفت:

«سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات قابل فهم را جهت تصمیم‌گیری مدیران فراهم نمی‌کند.»

بررسی فرضیه اصلی ششم

ارزیابی مربوط بودن اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن از سؤالات ۵ و ۷ و ۱۱ پرسشنامه به همین منظور استفاده شده است. نتایج پاسخگویی به این سؤالات به شرح زیر است.

فرض آزمون

فرض صفر $H_0 : \mu \leq 3$

فرض تحقیق یا ادعا $H_1 : \mu > 3$

(μ میانگین پاسخگویی به سؤالات ۵ و ۷ و ۱۱ می‌باشد.)

نگاره ۱۲. فراوانی پاسخهای ۵ و ۷ و ۱۱ پرسشنامه (برگرفته از محاسبات آماری)

گزینه و کد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
سؤالات	۱	۲	۳	۴	۵	
۵	۴	۸	۱۶	۸	۲	۳۸
۷	۲	۸	۱۶	۹	۳	۳۸
۱۱	۵	۶	۱۳	۷	۷	۳۸
F_i	۱۱	۲۲	۴۶	۲۴	۱۲	$\sum F_i = 114$

محاسبه میانگین پاسخ‌ها: $\mu = \frac{\sum F_i \times X_i}{N} = 3$

تصمیم‌گیری

(۱) میانگین به دست آمده از جامعه ۳ می‌باشد که برابر میانگین فرض جامعه (۳) است

پس فرض صفر را می‌توان پذیرفت.

با توجه به مطالب بالا می‌توان گفت:

«سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات مربوط را جهت تصمیم‌گیری مدیران فراهم

نمی‌کند.»

بررسی فرضیه اصلی هفتم

ارزیابی قابل اتکا بودن اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن سؤالات ۱۳ و ۱۵ و ۱۷ به منظور بررسی قابل اتکا بودن اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن طراحی شده است. نتایج پاسخگویی به این سؤالات به شرح زیر است.

فرض آزمون

فرض صفر $H_0 : \mu \leq 3$

فرض تحقیق یا ادعا $H_1 : \mu > 3$

(μ میانگین وزن پاسخگویی به سؤالات ۱۳ و ۱۵ و ۱۷ است.)

نگاره ۱۳. فراوانی پاسخهای ۱۳ و ۱۵ و ۱۷ پرسشنامه (برگرفته از محاسبات آماری)

گزینه و کد	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
سؤالات	۱	۲	۳	۴	۵	
۱۳	۳	۷	۱۳	۱۰	۵	۳۸
۱۵	۱	۳	۶	۱۸	۱۰	۳۸
۱۷	۲	۴	۱۲	۱۵	۵	۳۸
F_i	۶	۱۴	۳۱	۴۳	۲۰	$\sum F_i = 114$

$$\mu = \frac{\sum F_i \times X_i}{N} = 3/5 = ۰.۶$$

محاسبه میانگین پاسخها: $\mu = ۰.۶$

تصمیم‌گیری

۱) میانگین به دست آمده از جامعه ۰.۶ می‌باشد که بیشتر از میانگین فرض جامعه (۰.۳) است پس فرض صفر را نمی‌توان پذیرفت.

با توجه به مطالب بالا می‌توان گفت:

«سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات قابل اتکا را جهت تصمیم‌گیری مدیران

فراهم نمی‌کند.»

بررسی فرضیه اصلی هشتم

ارزیابی قابل مقایسه بودن اطلاعات سیستم حسابداری، موجود گروه بهمن سؤالات ۱۹، ۲۱ و ۲۳ پرسشنامه به منظور بررسی قابل مقایسه بودن اطلاعات سیستم حسابداری موجود گروه بهمن طراحی شده است. نتایج پاسخگویی به این سؤالات به شرح زیر است.

فرض آزمون

$$H_0 : \mu \leq 3$$

فرض صفر

$$H_1 : \mu > 3$$

فرض تحقیق یا ادعا

(μ میانگین وزن پاسخگویی به سؤالات ۱۹ و ۲۱ و ۲۳ است.)

نگاره ۱۴. فراوانی پاسخ‌های ۱۹، ۲۱ و ۲۳ پرسشنامه (برگرفته از محاسبات آماری)

جمع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گزینه وکد سؤالات
۳۸	۵	۴	۳	۲	۱	۱۹
۳۸	۳	۷	۱۳	۱۱	۴	۲۱
۳۸	۲	۹	۱۴	۱۲	۱	۲۳
$\sum Fi = 114$	۸	۲۵	۴۵	۲۹	۷	Fi

$$\mu = \frac{\sum Fi \times Xi}{N} = 2/98 = 2/98 \text{ محاسبه میانگین پاسخ‌ها}$$

تصمیم‌گیری

(۱) میانگین به دست آمده از جامعه ۲/۹۸ است که کمتر از میانگین فرض جامعه (۳) است پس فرض صفر را می‌توان پذیرفت. با توجه به مطالب بالا می‌توان گفت:

«سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات قابل مقایسه را جهت تصمیم‌گیری مدیران فراهم نمی‌کند.»

با توجه به موارد بالا و آزمون ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری مشخص شد، فقط ویژگی قابل اتکا بودن اطلاعات حسابداری در سیستم حسابداری گروه بهمن وجود دارد بنابراین فرضیه اصلی دوم رد می‌شود:

«سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات مورد نیاز مدیران را فراهم می‌کند.»

علی‌رغم آنکه در این تحقیق نمونه‌گیری وجود نداشت، می‌توان فرض کرد ۳۸ مدیر پرسش‌شونده نمونه‌ای از کل جامعه مدیران هستند. بنابراین می‌توان با آزمون Z نرمال نتیجه به دست آمده از میانگین پاسخ‌های داده شده به سؤالات پرسشنامه را به کل جامعه مدیران که ممکن است بیشتر از ۵۰ نفر باشند (با توجه به مشکلات مربوط به تخمین تعداد مدیران) تعمیم داد.

فرض آزمون:

$$H_0 : \mu \leq 3$$

$$H_1 : \mu > 3$$

فرض تحقیق یا ادعا

سطح اطمینان $1 - \alpha = 95\%$

نگاره ۱۵. آزمون Z نرمال در مورد فرضیات و سؤالات تلویحی

فرضیات و سؤالات تلویحی	انحراف معیار پاسخها	Z محاسبه شده	Z بحرانی	نتیجه
فرضیه اول	۱/۳۸	۴/۶۸	۱/۶۴۵	رد H_0
فرضیه دوم	۱/۴۸	۳/۰۴	۱/۶۴۵	رد H_0
فرضیه سوم	۱/۳۰	۴/۰۴	۱/۶۴۵	رد H_0
فرضیه چهارم	۱/۲۵	۱/۷۵	۱/۶۴۵	رد H_0
فرضیه پنجم	۱/۱۱	-۱/۰۵	۱/۶۴۵	قبول H_0
فرضیه ششم	۱/۱۰	۰	۱/۶۴۵	قبول H_0
فرضیه هفتم	۱/۱۹	۲/۶۳	۱/۶۴۵	رد H_0
فرضیه هشتم	۱/۰۰	-۰/۱۲۵	۱/۶۴۵	قبول H_0

طبق نگاره ۱۵ نتایج به دست آمده از آزمون Z نرمال با سطح اطمینان ۹۵٪ شبیه نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل توصیفی است. بنابراین می‌توان فرضیه اصلی اول تحقیق را با اطمینان ۹۵٪ به کل جامعه مدیران (اعم از مدیرانی که از آنان نظرسنجی شده است و یا نشده است) تعمیم داد. یعنی: ویژگی‌های سیستم اطلاعات حسابداری بر بهبود تصمیم‌گیری مدیریت تأثیر دارد.

و به همین ترتیب جواب فرضیه اصلی دوم (با اطمینان ۹۵٪) رد می‌شود. یعنی سیستم حسابداری موجود گروه بهمن اطلاعات مورد نیاز مدیران را فراهم نمی‌کند.

نتایج و پیشنهادات

با توجه به نتایج بررسی فرضیات درمی‌یابیم: بین وضعیت موجود و مطلوب سیستم اطلاعات حسابداری گروه بهمن فاصله وجود دارد. همان‌طور که دیده شد این فاصله در ویژگی‌های قابل فهم بودن، مربوط بودن و قابل مقایسه بودن اطلاعات سیستم اطلاعات حسابداری نمایان شد. با توجه به اینکه تعاریف عملیاتی این ویژگی‌ها برگرفته از بیانیه پیشنهادی هیات استانداردهای حسابداری انگلستان بودند. دلایل این ضعف‌ها که در سیستم

حسابداری وجود دارد ممکن است به صورت زیر باشد:

۱- ضعف عدم قابل فهم بودن

دو عامل دانش و اطلاعات مالی استفاده‌کنندگان (مدیران) و نحوه ارائه اطلاعات حسابداری با این ویژگی در ارتباط است. در مورد گروه بهمن به نظر می‌رسد نحوه ارائه اطلاعات حسابداری سهم بیشتری نسبت به ضعف عدم قابل فهم بودن اطلاعات حسابداری داشته باشد، چرا که مدیران گروه دارای سطح دانش مناسبی برای استفاده از اطلاعات حسابداری هستند.

۲- ضعف عدم مربوط بودن

با توجه به تعاریف عملیاتی طبق بیانیه پیشنهادی هیات استانداردهای حسابداری انگلستان این ضعف ممکن است از موارد زیر ناشی شود:

- عدم ارائه اطلاعات در زمان مناسب جهت تصمیم‌گیری؛
- ضعف اطلاعات حسابداری در ارزیابی تصمیمات گذشته؛
- عدم طبقه بندی مناسب اطلاعات حسابداری جهت تصمیم‌گیری مدیران؛
- ضعف اطلاعات حسابداری در شناسایی فرصتها و خطرات.

۳- ضعف عدم قابلیت مقایسه

این ضعف ممکن است از موارد زیر ناشی شده باشد:

- عدم قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری در طول زمان؛
- عدم قابلیت مقایسه اطلاعات حسابداری با واحدها یا مؤسسات مشابه دیگر؛
- عدم رعایت استانداردها احسابداری و عدم یکنواختی ارائه اطلاعات حسابداری.

در نگاه کلی می‌توان کلیه ضعفها را در ۳ چارچوب کلی دسته‌بندی نمود:

۱- متخصصین حسابداری: مهمترین عامل در هر سیستم افرادی هستند که در یک سیستم کار می‌کنند. یک سیستم حسابداری در صورتی کارآمد خواهد بود که مجریان آن تخصص، تجربه و مهارت لازم را برای انجام کار داشته باشند.

۲- روش: روش در معنای عام راه عادی انجام دادن کارهای معین و تکراری است: هر سیستم حسابداری شامل روش‌های متعدد و متنوعی است که هر یک چگونگی، ترتیب و مراحل انجام دادن عمل یا عملیاتی را متناسب با اجزای سیستم دربردارد. روش‌هایی که در هر سیستم به کار می‌رود باید دقیقاً با سایر اجزای سیستم هماهنگ باشد. بنابراین ممکن است در سیستم حسابداری گروه بهمن روش‌ها با سایر اجزای سیستم هماهنگ نباشد.

۳- وسایل و تجهیزات: در هر سیستم حسابداری اعم از دستی یا کامپیوتری، وسایل و تجهیزاتی به کار گرفته می‌شود که کار ثبت و پردازش اطلاعات مالی را با سرعت و دقت بیشتر انجام می‌دهد. بنابراین ممکن است ضعف در وسایل و تجهیزات در سیستم حسابداری گروه بهمن وجود داشته باشد.

پیشنهادات

۱- گسترش دامنه تحقیقات در زمینه سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری به منظور شناخت موانع و دشواری‌های موجود می‌تواند ضرورت آشنایی بیش از پیش مدیران شرکتها و مؤسسات با سیستم‌های حسابداری را نمایان سازد.

۲- شرایط متغیر محیطی ضرورت بازنگری، اصلاح و تجدیدنظر مستمر در ساختار سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری را ایجاب می‌کند. این امر علاوه بر آنکه بهسازی سیستم‌های مزبور را به همراه دارد بر میزان اعتماد مدیران نسبت به سیستم‌ها نخواهد افزود.

۳- به منظور افزایش کاربرد اطلاعات حاصل از سیستم اطلاعات حسابداری در تصمیم‌گیری‌های مدیران لازم است که اینگونه سیستم‌ها به نحوی مستمر مورد ارزیابی قرار گیرند و پس از رفع نواقص ساختاری آنها نسبت به شناخت و رفع مشکلات مربوط به استفاده از خروجی‌های این سیستم اقدام شود. این مشکلات به طور عمده به خود سیستم، استفاده‌کنندگان از سیستم مدیران، تهیه‌کنندگان اطلاعات، گزارشات و همچنین ماهیت اطلاعات حاصله مربوط می‌شود.

۴- برگزاری دوره‌های آموزش کاربردی حسابداری برای مدیران غیرمالی ضروری است چرا که بسیاری از مدیران دارای تحصیلات غیرمرتبط هستند و اطلاعات حسابداری برای

ایشان قابل فهم نمی‌باشد.

- ۵- برای تجدیدنظر در ساختار سیستم حسابداری باید از مدیران نظرسنجی شود تا مشخص گردد اطلاعات مربوط و مورد نیاز آنها چیست.
- ۶- وسایل و تجهیزات مورد استفاده در سیستم حسابداری باید بازنگری شود و نیز روش‌های مورد استفاده باید کاملاً با سایر اجزای سیستم هماهنگ شود.

منابع و مآخذ

- استونر، جمیز. و فریمن، ادوارد. ۱۳۷۵. مدیریت، جلد دوم و سوم. ترجمه علی پارسائیان و محمد اعرابی. تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
- خادم، حجت‌اله. ۱۳۷۵. پایان‌نامه کارشناسی ارشد با عنوان بررسی تأثیر اطلاعات حسابداری بر تصمیم‌گیری مدیران شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانشکده مدیریت دانشگاه تهران.
- دلاور، محمدرضا. ۱۳۷۸. روش تحقیق در روان‌شناسی و علوم تربیتی. چاپ سوم. تهران: نشر ویرایش.
- عالی‌ور، عزیز. ۱۳۷۰. صورت‌های مالی اساسی. تهران: مرکز تحقیقات تخصصی حسابداری و حسابرسی سازمان حسابرسی.
- عیسائی‌خوش، احمد. ۱۳۸۰. نظری اجمالی بر سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری. مجله حسابداری. شماره ۱۴۰، صص ۲۵-۲۲ و ۷۶-۷۴.
- فخاریان، ابوالقاسم. ۱۳۷۴. کارکردهای مدیریت و سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری. تدبیر. شماره ۵۸، صص ۲۰-۱۷.
- مکرمی، یداله. ۱۳۷۴. هدف از صورت‌های مالی و ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی. مجله حسابداری. شماره ۱۱۰، صص ۱۳-۶.
- مک لویید، ریموند. ۱۳۷۸. سیستم‌های اطلاعات مدیریت. ترجمه مهدی جمشیدیان و اکبر مهدی‌پور عطاآبادی. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان.

Ashworths, Garry. & Evans, Hug. 1996. The Role of Management Accounting in Business: Wake to The Competition. *Management Accounting*. May 96. pp. 31-40. Available: <http://www.SSRN.Com>.

Hilton, Ronald. 1991. *Management Accounting*. New York: McGraw Hill.

Horngren, T. & Sundem, J. 1991. *Introduction to Management Accounting*.

New Jersey. Prentice Hall.

Kohler, Eric. 1983. **Dictionary for Accounting**. New Jersey. Prentice-Hall.

Wu, H. Fredrick. 1984. **Accounting Information System Theory and Practice**. New York. McGraw Hill.

